

Guia d'aprenentatge

Política Social

(6 ECTS)

Any acadèmic 2017-2018

Semestre: 2n Curs: 1r

Grau en Treball Social
Grau en Educació Social

Matèria: Ciències Polítiques
Mòdul A. Formació bàsica en Ciències Socials i Jurídiques

Professor: Jordi Sabater

1.- Presentació de l'assignatura

Tot professional de la intervenció social actua en un marc políticament definit, porta a terme accions establertes o regulades per les polítiques públiques i ha d'operar sobre una realitat construïda també políticament. Per tant, ha de disposar de fonaments suficients i sòlids, no solament per contextualitzar el seu treball, sinó per no quedar relegat a un mer executant passiu d'unes polítiques dissenyades per altres i, sobretot, per poder analitzar i situar la seva intervenció en una dimensió més àmplia, indiscutiblement política, la del debat de valors i idees, la de la impossible neutralitat, la de la reflexió sobre la identitat i les funcions dels professionals del treball social i l'educació social. Cal ser conscients que tota acció social és també política, perquè, de manera més o menys explícita, s'opta per unes determinades prioritats i, diguem-ne, per una determinada concepció del que és just i perquè es treballen processos i s'intenten proveir els altres de recursos i eines, amb l'objectiu que els individus i grups puguin ser més autònoms, és a dir, puguin exercir de manera més plena la seva llibertat, el seu poder com a persones. I quan parlem de poder, parlem sempre de política.

Així, l'assignatura vol donar als estudiants elements bàsics per a l'anàlisi de les polítiques socials contemporànies, tant pel que fa a la seva configuració i continguts, com als seus impactes, en l'actual context econòmic, social, polític i cultural i des d'una perspectiva global i general, però alhora rigorosa i capaç de copsar la complexitat, diversitat, conflictes i dilemes existents. Per tant, l'estudiant podrà disposar d'un conjunt d'eines necessàries per situar la intervenció social en el marc ampli i dinàmic de les polítiques socials i del seu desenvolupament institucional i per comprendre i treure conclusions pròpies sobre l'acció social com a acció política.

2.- Competències a desenvolupar

- Conèixer i comprendre els fonaments teòrics i els processos constitutius de les polítiques socials.
- Entendre quins factors van portar a l'aparició del Estat del Benestar i els diversos models existents.
- Conèixer i analitzar el conjunt de dimensions de canvi que provoquen la reestructuració de les polítiques de benestar clàssiques i el seu impacte en la societat.

- Identificar i analitzar els components específics del model de règim de benestar espanyol i català i els eixos de les seves distintes polítiques sectorials.
- Entendre la dimensió política de l'acció social.

3.- Continguts

1. Política social: conceptes i interpretacions

- 1.1. El sistema polític i les polítiques públiques.
- 1.2. Fonaments teòrics de la política social.
- 1.3. Ideologia i política social.

2. Configuració i desenvolupament dels Estats del Benestar

- 2.1. El procés de construcció dels Estats del Benestar.
- 2.2. Naturalesa i objectius.
- 2.3. Models d'Estat del Benestar.
- 2.4. L'impacte dels Estats del Benestar: efectes i problemes.

3. Crisi i reestructuració de l'Estat del benestar

- 3.1. Crisi econòmica i ruptura del consens.
- 3.2. Cicle de canvis econòmics, demogràfics, socials, polítics i culturals. El pas a una societat postindustrial i els seus efectes en els Estats del Benestar.
- 3.3. Les polítiques socials de la *crisi*: alternatives i propostes.
- 3.4. La necessitat d'un nou Estat del Benestar.

4. La política social a l'Estat espanyol

- 4.1. L'evolució de la política social a l'Estat espanyol.
- 4.2. La construcció d'un Estat del Benestar en un context de crisi econòmica i canvi polític.
- 4.3. Els components del règim de benestar espanyol: balanç i impactes en l'estructura social.

Tots aquests mòduls estan interrelacionats entre ells, de manera que l'estudi d'un permet una millor comprensió dels altres.

El **mòdul 1**, *Política social: conceptes i interpretacions*, dona les bases teòriques i proporciona les eines d'anàlisi necessàries per començar a endinsar-se en el coneixement de les polítiques socials. Es tracta de poder respondre a preguntes com: què és la política social?, quins factors intervenen en la seva configuració? o quins diferents tipus de polítiques socials podem trobar, tot partint de la diversitat d'interpretacions existents i de la seva ubicació en el conjunt de les polítiques públiques? Aquest mòdul, per tant, va més enllà de la simple introducció, i ens proveeix dels fonaments sobre els quals desenvoluparem els mòduls següents.

El **mòdul 2**, *Configuració i desenvolupament dels estats del benestar*, permet conèixer l'evolució de les polítiques socials i el procés de construcció de l'Estat del Benestar, com a eix a l'entorn del qual s'articulen actualment les polítiques socials, els seus objectius i components, els seus diferents models, el seu impacte en la societat i els seus problemes.

El **mòdul 3**, *Crisi i reestructuració de l'Estat del benestar* ens situa de ple en els debats actuals sobre el futur de l'Estat del benestar. Hi analitzarem els principals elements demogràfics, econòmics, socials, polítics i culturals que han contribuït a crear un escenari en el qual des de diversos sectors ideològics s'ha qüestionat els estats del benestar, així com les polítiques de reforma que s'estan duent a terme. Dedicarem una especial atenció a analitzar les polítiques neoliberals i les alternatives que s'han proposat i el nou marc de relacions entre els sectors públic, privat, familiar i comunitari.

El **mòdul 4** està dedicat a estudiar l'evolució recent de la política social a l'Estat espanyol i la construcció d'un Estat del benestar amb trets diferents i en un context ben divers del d'altres països europeus. També farem un balanç de la situació actual de les diverses polítiques socials a Catalunya i en el conjunt de l'Estat.

4.- Resultats de l'aprenentatge

Al final del procés l'estudiant mostrarà les següents evidències de les competències desenvolupades:

- Coneix les conseqüències i implicacions que les diferents orientacions en política social tenen per a l'acció social, així com les aportacions d'aquesta al disseny, desenvolupament i avaluació de les polítiques socials.
- Sap analitzar les diferències entre els distints tipus i models de política social, els seus valors de base i els seus resultats.

- Comprèn els processos de desenvolupament i reestructuració dels Estats del Benestar i el marc d'anàlisi en el qual cal situar-los.
- Entén l'articulació entre Estat, mercat, família i societat civil en els règims de benestar i les seves implicacions per al disseny i resultats de les polítiques socials.
- És capaç d'analitzar les principals tendències actuals en matèria de política social.
- Comprèn l'articulació territorial i sistèmica de les polítiques de benestar social i els seus resultats en termes de disseny, implementació i avaluació, especialment per al cas espanyol i català.

5.- Metodologia

La metodologia de treball de l'assignatura combina tres tipus d'estratègies:

- a) Sessions magistrals destinades a presentar i debatre els eixos centrals i l'"estat de la qüestió" de cada tema i proporcionar el marc descriptiu, analític, metodològic i conceptual en el qual situar el treball tutoritzat i el treball autònom de l'estudiant.
- b) Sessions de treball en grup amb l'objectiu d'analitzar i discutir argumentant, temes, lectures i altres elements formatius. Aquestes activitats tenen com a objectiu desenvolupar competències de comprensió, debat, anàlisi crítica, expressió oral, síntesi i treball en equip.
- c) Tutories individualitzades o de petit grup que tenen per objecte clarificar dubtes i/o fer el seguiment del treball i dels exercicis que realitza cada estudiant.

Les hores de treball de l'estudiant es distribueixen de la següent manera:

Treball a l'aula	50 hores	2 ECTS
Treball tutoritzat	50 hores	2 ECTS
Treball autònom	50 hores	2 ECTS

6.- Sistema d'avaluació

6.1. Presencials.

Els estudiants presencials poden triar entre dues modalitats d'avaluació:

a) Avaluació continuada

Acollir-se a l'avaluació continuada comporta:

1. Assistència. L'assistència a classe resulta fonamental per obtenir els elements necessaris per a poder assolir els objectius i competències plantejats per l'assignatura. Per això, l'assistència es tindrà en compte en l'avaluació i es valorarà especialment la participació activa en les sessions presencials.

2. Elaboració de treballs grupals a l'aula. Durant el curs, es realitzaran dos tipus d'activitats a classe:

- Anàlisis de textos i d'altre tipus de materials per a la reflexió.
- Debats sobre temes centrals de l'assignatura.

3. Exercicis en grup consistents en el desenvolupament de qüestions relacionades amb els continguts de l'assignatura:

- El primer es correspondrà al mòdul 1 i s'haurà de lliurar durant la **primera setmana març**.
- El segon se centrarà en els mòduls 2 i 3 i s'haurà de tenir a **finals d'abril**.
- El tercer estarà dedicat al mòdul 4 i s'haurà d'entregar el **dia de la prova final**.

4. Realització d'una **prova final** consistent en l'anàlisi d'un text.

La ponderació de cada part de l'avaluació és la següent:

Treballs a l'aula	20 %
Exercicis grupals	35 %
Prova final individual	45 %

b) Examen final

Les persones que no es vulguin acollir a la modalitat d'avaluació continuada, disposen de l'oportunitat d'examinar-se a final de curs. En aquest cas, es tracta d'una prova per escrit, individual i presencial, sobre tots els continguts del temari, per a la preparació de la qual caldrà utilitzar el conjunt de materials, bibliografia i elements formatius que l'assignatura proposa i que consistirà en desenvolupar dos temes i analitzar un text.

6.2. Itinerari adaptat

Els estudiants d'itinerari adaptat poden triar entre dues modalitats d'avaluació:

a) Avaluació continuada

1. Treballs individuals consistents en el desenvolupament de qüestions relacionades amb els continguts de l'assignatura. Les pautes per a la seva elaboració es troben a l'Aula Virtual. Signifiquen el 60 % de la nota final.

- El primer es correspon al mòdul 1 i s'haurà de lliurar el 9 de març.
- El segon se centrarà en els mòduls 2 i 3 i s'haurà de tenir el 27 d'abril.
- El tercer estarà dedicat al mòdul 4 i s'haurà d'enviar com a molt tard el 18 de maig.

2. Realització d'una **prova final** consistent en l'anàlisi d'un text (40 % de la nota)

La ponderació de cada part de l'avaluació és la següent:

Treballs individuals	60 %
Prova final individual	40 %

b) Examen final

Les persones que no es vulguin acollir a la modalitat d'avaluació continuada, disposen de l'oportunitat d'examinar-se a final de curs. En aquest cas, es tracta d'una prova per escrit, individual i presencial, sobre tots els continguts del temari, per a la preparació

de la qual caldrà utilitzar el conjunt de materials, bibliografia i elements formatius que l'assignatura proposa i que consistirà en desenvolupar dos temes i analitzar un text.

7.-Resum del procés formatiu per competències

Veure quadre annex

8.-Vies de comunicació amb el docent

A més de l'atenció en els dos espais habituals de comunicació (aula i campus virtual) el professorat es comunicarà amb l'estudiant a través de tutories i del correu electrònic.

Correu electrònic: jsabater@peretarres.org

Telèfon: 93 415 25 51

Horari d'atenció: Dilluns de 11 a 12 hores (Es recomanable concertar cita prèvia).

9.- Bibliografia i recursos

Mòdul 1

Lectures bàsiques

Adelantado, J., Noguera, J.A. i Rambla, X. (2000). El marco de análisis: Las relaciones complejas entre estructura social y políticas sociales. Dins Adelantado, J. (coord.). *Cambios en el Estado del Bienestar*. Barcelona: Icaria-UAB.

Garcés, J. (2000). *La nueva sostenibilidad social* (Capítol 1). Barcelona: Ariel.

Montagut, T.(2008). *Política social. Una introducción*. (Capítol 1). Barcelona: Ariel.

Lectures complementàries

Alemán, C. (2013). *Políticas sociales*. Madrid: Civitas.

Ballart, X. i Ramió, C. (2000). *Ciencia de la Administración*. València: Tirant lo Blanch.

Caminal, M.(coord.) (2006). *Manual de Ciencia Política*. Madrid: Tecnos.

Fernández, T. i de la Fuente, Y. (coords.) (2009). *Política Social y Trabajo Social*. Madrid: Alianza.

Hill, M. (2009). *Understanding Social Policy*. Oxford-Cambridge: Blackwell.

Subirats, J., Knoepfel, P., Larrue, C. i Varone, F. (2008). *Análisis y Gestión de las Políticas Públicas*. Barcelona: Ariel.

Titmuss, R. (1981). *Política social*. Barcelona: Ariel.

Vallés, J. M. (2010). *Ciencia Política: Una introducción*. Barcelona: Ariel.

Mòdul 2

Lectures bàsiques

Ochando, C. (1999). Naturaleza y objetivos del Estado del Bienestar. Dins C. Ochando: *El Estado del bienestar. Objetivos, modelos y teorías explicativas*. Barcelona: Ariel.

Sabater, J. (2012). L'Estat del Benestar. Present i reptes de futur. Dins Pelegrí, X. (ed.): *Els Serveis Socials a Catalunya*. Lleida: Publicacions de la Universitat de Lleida.

Sánchez, J. (2006). El Estado de Bienestar. Dins Caminal, M.(Coord.). *Manual de Ciencia Política*. Madrid: Tecnos.

Lectures complementàries

Alemán, C. i Fernández, T. (coords.) (2006). *Política Social y Estado del Bienestar*. València: Tirant lo Blanch.

Ashford, D. E.(1989). *La aparición de los Estados de Bienestar*. Madrid:MTAS .

Baldwin, P. (1992). *La política de solidaridad social: Bases sociales del estado social europeo, 1875-1975*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

Marshall, T.H. (1998). *Ciudadanía y clase social*. Madrid: Alianza.

Montagut, T. (2008). *Política social. Una introducción*. Barcelona: Ariel (Capítols 2,3 i 4).

Moreno, L. (2000). *Ciudadanos precarios. La "última red" de protección social*. Barcelona: Ariel (Capítol 2).

Muñoz Machado, S., García Delgado, J. L. i González Seara, L. (eds.) (2000). *Las estructuras del bienestar en Europa*. Madrid: Civitas – Fundación ONCE.

Pierson, C. i Castles, F. G. (2007). *The Welfare State Reader*. Cambridge: Polity Press.

Sotelo, I. (2010). *El Estado social. Antecedents, origen, desarrollo y declive*. Madrid: Trotta

Mòdul 3

Lectures bàsiques

Adelantado, J. i Gomà, R. (2000). El contexto: La reestructuración de los regímenes de bienestar europeos. Dins J. Adelantado (coord.) *Cambios en el Estado del Bienestar*. Barcelona: Icaria-UAB.

Navarro, V., Torres, J. i Garzón, A. (2011). *Hay alternativas. Propuestas para crear empleo y bienestar social en España*. (Capítol I, V). Madrid: Sequitur.

Sabater, J. (2012). L'Estat del Benestar. Present i reptes de futur. Dins Pelegrí, X. (ed.): *Els Serveis Socials a Catalunya*. Lleida: Publicacions de la Universitat de Lleida.

Sabater, J. i Sønneland, A. M. (2010). "Más allá de la globalización: nuevos escenarios para las políticas sociales". *Educació Social*, 43, 13 – 35 <http://www.raco.cat/index.php/EducacioSocial/article/view/180815/242244>

Lectures complementàries

Bauman, Z. (2004). *Modernidad Líquida*. México: FCE.

- (2011). *Daños colaterales. Desigualdades sociales en la era global*. Madrid: Fondo de Cultura Económica.

Beck, U. (2007). *¿Qué es la globalización? Falacias del globalismo, respuestas a la globalización*. Barcelona: Paidós

Carnoy, M. (2001). *El trabajo flexible en la era de la información*. Madrid: Alianza.

Castells, M. (1998). *La Era de la Información: Economía, sociedad y cultura*. Madrid: Alianza

Del Pino, E. i Rubio Lara, M. J. (eds) (2013). *Los Estados del Bienestar en la encrucijada. Políticas sociales en perspectiva comparada*. Madrid: Tecnos

Esping-Andersen, G. (2000). *Fundamentos sociales de las economías postindustriales*. Barcelona: Ariel

- (2010). *Los tres grandes retos del estado del bienestar*. Barcelona: Ariel.

Ferguson, I. (2008). *Reclaiming Social Work. Challenging Neo-Liberalism and Promoting Social Justice*, London: Sage.

Judt, T. (2012). *Algo va mal*. Madrid: Taurus.

Montagut, T. (2008). *Política social. Una introducción* (Capítol 6). Barcelona: Ariel.

Moreno, L. (2012). *La Europa asocial ¿Caminamos hacia un individualismo posesivo?* Barcelona: Península

Navarro, V. (2000). *Globalización económica, poder político y Estado del bienestar*. Barcelona: Ariel.

Pierson, C. i Castles, F. G. (2007). *The Welfare State Reader*. Cambridge: Polity Press.

Pickety, Th. (2014). *El capital en el siglo XXI*. Madrid: Fondo de Cultura Económica.

Renes, V. (2013): "¿Qué modelo de sociedad y qué políticas sociales? Balances y perspectivas en el contexto de crisis", *Educación Social: Revista de intervención socioeducativa*, n° 53, pp.: 95-120, en: <http://www.raco.cat/index.php/EducacionSocial/article/view/263658/351157>

Rosanvallon, P. (2012). *La sociedad de los iguales*. Barcelona: RFA.

Sotelo, I. (2010). *El Estado Social*. Madrid: Trotta.

Taylor-Gooby, P. (ed.) (2004). *New Risks, New Welfare: The transformation of European Welfare State*. Oxford: Oxford University Press.

Mòdul 4

Lectures bàsiques

Navarro, V.;Torres, J. i Garzón, A. (2011). *Hay alternativas. Propuestas para crear empleo y bienestar social en España*(Capítol II). Sequitur: Madrid.

- ;Torres, J. i Garzón, A. (2012). *Lo que España necesita. Una réplica con propuestas alternativas a la política de recortes del PP* (Capítol 9). Barcelona: Ediciones Deusto.

Rodríguez Cabrero, G. (2004). *El Estado del Bienestar en España: debates, desarrollo y retos* (Capítol 3). Madrid: Fundamentos.

Sabater, Jordi (2005): "The Social Welfare Regimes in Europe" a Littlechild, B.; Erath,P. i Keller, J. (eds.). *De – and Reconstruction in European Social Work*, Eichstätt: ISIS.

Lectures complementàries

Alemán, C. (dir.) (2003). *Política social en la España de las autonomías*. Madrid: Fundación ONCE.

Espina, A. (2007). *Modernización y Estado de Bienestar en España*. Madrid:Fundación Carolina-Siglo XXI.

Gallego, R., Gomà, R. i Subirats, J. (2002). *Els Règims autonòmics de benestar: polítiques i gestió públiques en les comunitats autònomes amb més nivell competencial, 1980-2000*. Barcelona: Institut d'Estudis Autonòmics.

Garde, J. A. (ed.) (2003). *Políticas sociales y Estado del Bienestar en España*. Madrid: Fundación Hogar del Empleado.

Guillén, A. M. i León, M. (eds.) (2011). *The Spanish Welfare State in European Context*. Farham: Ashgate

Montagut, T. (2008). *Política social. Una introducción* (Capítol 7). Barcelona: Ariel.

Moreno, L. (2009). *Reformas de las Políticas de Bienestar en España*. Madrid: Siglo XXI.

- (2012). *La Europa asocial ¿Caminamos hacia un individualismo posesivo?* Barcelona: Península

Navarro, V. (2004). *El Estado del Bienestar en España*. Madrid: Tecnos.

- (2007). *El Estado de Bienestar en España y las CC.AA. Análisis de indicadores claves*. Madrid: MTAS.

ANNEX: QUADRE RESUM DEL PROCÉS FORMATIU PER COMPETÈNCIES

Competències	Metodologia	Resultats d'aprenentatge	Activitats d'avaluació
Competència 1. Conèixer i comprendre els fonaments teòrics i els processos constitutius de les polítiques socials.	Emmarcament del tema per part del professor Anàlisi de textos i debats Lectura comentada de la bibliografia Reflexió grupal sobre temes centrals dels continguts	Coneix les conseqüències i implicacions que les diferents orientacions en política social tenen per a l'acció social, així com les aportacions d'aquesta al disseny, desenvolupament i avaluació de les polítiques socials. Sap analitzar les diferències entre els distints tipus i models de política social, els seus valors de base i els seus resultats.	Activitats a classe (debats, anàlisi de textos) Activitat d'avaluació continuada 1. Conceptes i interpretacions: Desenvolupament per grups dels temes següents: 1) Què podem entendre per política social? 2) Analitza la interrelació entre estructura social i polítiques socials 3) Analitza i compara les diferents concepcions ideològiques de política social Prova final (Anàlisi de text)
Competència 2. Entendre quins factors van portar a l'aparició del Estat del Benestar i els diversos models existents	Emmarcament del tema per part del professor Anàlisi de textos i debats Lectura comentada de la bibliografia Reflexió grupal sobre temes centrals dels continguts	Sap analitzar les diferències entre els distints tipus i models de política social, els seus valors de base i els seus resultats. Comprèn els processos de desenvolupament i reestructuració dels Estats del Benestar i el marc d'anàlisi en el qual cal situar-los. Entén l'articulació entre Estat, mercat, família i societat civil en els règims de benestar i les seves implicacions per al disseny i	Activitats a classe (debats, anàlisi de textos) Activitat d'avaluació continuada 2. Configuració i crisi dels estats del Benestar Desenvolupament del tema : 1) De què parlem quan parlem d'Estat del Benestar? Prova final (Anàlisi de text)

		resultats de les polítiques socials.	
Competència 3. Conèixer i analitzar el conjunt de dimensions de canvi que provoquen la reestructuració de les polítiques de benestar clàssiques i el seu impacte en la societat	Emmarcament del tema per part del professor Anàlisi de textos i debats Lectura comentada de la bibliografia Reflexió grupal sobre temes centrals dels continguts	Comprèn els processos de desenvolupament i reestructuració dels Estats del Benestar i el marc d'anàlisi en el qual cal situar-los. Entén l'articulació entre Estat, mercat, família i societat civil en els règims de benestar i les seves implicacions per al disseny i resultats de les polítiques socials. És capaç d'analitzar les principals tendències actuals en matèria de política social.	Activitats a classe (debats, anàlisi de textos) Activitat d'avaluació continuada 2. Configuració i crisi dels estats del Benestar Desenvolupament dels temes: 2) La reestructuració de l'Estat del Benestar. Dimensions de canvi i àmbits d'impacte polític 3) Neoliberalisme i polítiques de benestar Prova final (Anàlisi de text)
Competència 4. Identificar i analitzar els components específics del model de règim de benestar espanyol i català i els eixos de les seves distintes polítiques sectorials.	Emmarcament del tema per part del professor Anàlisi de textos i debats Lectura comentada de la bibliografia Reflexió grupal sobre temes centrals dels continguts	Comprèn els processos de desenvolupament i reestructuració dels Estats del Benestar i el marc d'anàlisi en el qual cal situar-los. Entén l'articulació entre Estat, mercat, família i societat civil en els règims de benestar i les seves implicacions per al disseny i resultats de les polítiques socials. És capaç d'analitzar les principals tendències actuals en matèria de	Activitats a classe (debats, anàlisi de textos) Activitat d'avaluació continuada 3. La política social a l'Estat espanyol. Desenvolupament dels temes: 1) Analitza els trets bàsics del model mediterrani de règim de benestar. 2) Quin balanç faries de la política social espanyola durant l'actual període democràtic? Prova final (Anàlisi de text)

		política social. Comprèn l'articulació territorial i sistèmica de les polítiques de benestar social i els seus resultats en termes de disseny, implementació i avaluació, especialment per al cas espanyol i català	
Competència 5. Entendre la dimensió política de l'acció social.	Emmarcament del tema per part del professor Anàlisi de textos i debats Lectura comentada de la bibliografia Reflexió grupal sobre temes centrals dels continguts	Coneix les conseqüències i implicacions que les diferents orientacions en política social tenen per a l'acció social, així com les aportacions d'aquesta al disseny, desenvolupament i avaluació de les polítiques socials.	Activitats a classe (debats, anàlisi de textos) Prova final (Anàlisi de text)